

Илија ПСАЛТИРОВ

ИПА - НОВ ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТ НА ЕУ

На патот кон ЕУ, покрај потребата од постоење политичка волја, желба и умевање да се раководи земјата, потребни се и огромни финансиски средства за правене реформи. Веќе подолг период Македонија е корисник на финансиски средства, кои Европската унија ги одвојува за помош на земјите, кои претендираат да станат дел од неа. Изминатата деценија претежно се користеа средства од ФАРЕ програмата, како и од програмата ОБНОВА, а помошта од 1992 до 2000 година изнесуваше 475 милиони евра. Извесно време се добиваа средства и од ЕСНО (Канцеларија за хуманитарна помош на Европската заедница), но клучниот инструмент беше програмата КАРДС, која веќе се исцрпува. Со овие финансиски средства се финансираа повеќе проекти и реформи во различни сфери на општеството, како што се, платниот биланс, економијата, инфраструктурата, јавната администрација, судството итн. Факт е дека овие средства се неопходни за спроведување на реформите но, исто така, постои и забелешка дека голем дел од странската помош или не беше соодветно искористена или беше неискористена, поради непостоење квалитетен кадар во областа на евроинтеграциите и проектниот менаџмент. Сепак, последните неколку години бројот на млади луѓе, кои се здобија со соодветно познавање од овие области, почна да се зголемува, што дава надеж дека новиот инструмент, кој се оче-

кува да профункционира на почетокот на 2007 година, ќе може адекватно да биде искористен за потребите на нашата земја. Уште во септември 2004 година Европската комисија го промовираше новиот, интегрален и единствен инструмент на ЕУ за поддршка на земјите аспиранти за влез во Унијата, а тоа е Инструментот за претпристапна помош - ИПА. Овој инструмент ќе се аплицира како во Македонија, Хрватска и Турција како земји кандидати за влез во Унијата, така и во Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Србија (двете како независни држави), вклучувајќи го и Косово, според Резолуцијата 1244 на Обединетите нации. Според ова, ИПА во целост ќе ги замени сите програми и инструменти на ЕУ, кои функционираа во изминатите 15 години, како што се, веќе спомнатите ФАРЕ и КАРДС, но и ИСПА, САПАРД и посебниот инструмент за Турција. Во периодот 2007-2013 година предвидено е овие земји да искористат помош во износ од 11.468.000.000 евра. Ова е утврдено и со Регулативата на Советот на Европската унија, кој на предлог на Европската комисија беше усвоена на 17 јули годинава, а претходно на 6 јули за ова позитивно се произнесе и Европскиот парламент. Се очекува со овој единствен инструмент да се поедностави начинот на користење на средствата од претпристапната помош, што би им овозможило на земјите кориснички рационално да ги користат поволностите што овој инструмент ги нуди.

ИПА е составен од 5 компоненти:

Помош во транзиција и изградба на институции, што во главна мера опфаќа изградба и јакнење на капацитетите на судството и на јавната администрација, во контекст на соодветно прилагодување на домашното законодавство со сетот на правни акти на Европската унија, познат како "acquis communautaire".

Прекугранична и регионална соработка, што подразбира помош во прекугранична соработка на земјите кориснички на ИПА меѓусебно, но и со земјите-членки на Унијата, со кои тие се граничат. Во нашиот случај тоа би биле веќе промовираните т.н. евро-региони меѓу Македонија, Грција и Албанија во граничниот регион Мала Преспа, односно регионалната соработка во рамки на еврорегионот Скопје-Ниш-Софија.

Регионален развој, како компонента што би требало да биде своевидна алтернатива на кохезионите и структурните фондови на Унијата.

Развој на човечките ресурси, компонента што треба да биде насочена кон подготовка на креирање, имплементација и управување со Европскиот социјален фонд, во рамки на постојната Европска стратегија за вработување.

Рурален развој е петтата компонента, која треба да им овозможи на корисниците на средствата наменети за оваа компонента, полесно прилагодување кон постпристапната Програма за рурален развој на ЕУ.

Она што е важно да се напомене е тоа дека на сите земји, кои се потенцијални кандидати, на располагање ќе им бидат средствата само за првите две компоненти, до-

дека за земјите кои веќе се кандидати за влез во Унијата, како што е нашата земја, ќе бидат достапни средствата наменети за сите пет компоненти. Ова е исклучителна можност за новата влада, да формира специјални проектни тимови, кои ќе подготвуваат проекти во рамките на сите пет компоненти, за да може рамномерно да се користат предвидените средства. Во таа насока, неопходно ќе биде да се искористи севкупниот капацитет на земјата, во насока на успешно користење на средствата од ИПА, што подразбира ангажирање не само на државните органи и институции, туку и на граѓанскиот сектор, поточно на невладините организации, економскиот сектор (компанији, комори и сл.), научната јавност, медиумите, истакнати индивидуалци и експерти итн. Можностите ќе ги имаме в раце. Ќе ја имаме и поддршката на Унијата, но и на одделни земји-членки, кои се понудија да ѝ помогнат на Македонија, како што е Словенија, на пример. Кога сè ќе се сублимира, останува фактот дека алатот го имаме, ама треба да се фатиме за работа, ако сакаме резултатот за сите нас да биде позитивен. Ќе бидеме ли умни и способни на најдобар можен начин да ги искористиме средствата од ИПА, ќе видиме веќе за половина година. Јануари 2007 година не е далеку, а до тогаш ни останува да се подготвиме соодветно, за да не се случи, како што е вообичаено кај нас, да се фатиме на спиење, додека возот кој води кон иднината е на нашата станица, а ќе бидеме будни, кога тој веќе ќе биде заминат!